

Кыргыз Республикасынын жалпы билим берүү мекемелеринин
китепканасы тууралуу
ТИПТҮҮ ЖОБО

1. Жалпы жоболор

- 1.1. Менчиктин бардык тибиндеги, түрүндөгү жана окутуунун бардык тилдериндеги жалпы билим берүү мекемелеринин китепканасы (мындан ары – “мектеп китепканасы”) окуу жана атайын китепкананын милдеттерин айкалыштырган, билим берүү мекемесинде (мындан ары “мектеп”) китеп менен иштөөнү башкарган мектептин структуралык бөлүгү болуп эсептелет.
- 1.2. Мектеп китепканасы ишти мектептин мугалимдер жамааты менен чогуу алып барат.
- 1.3. Мектеп китепканасы мектеп окуучуларын жана педагогикалык кызматкерлерди тейлеген билим берүү, маданият системасынын китепканалары менен кызматташат.
- 1.4. Мектеп китепканасынын мектептин аты жазылган белгиленген үлгүдөгү мөөрү болот.
- 1.5. Өз ишинде мектеп китепканасы ушул жобону жана мектеп уставын жетекчиликке алат.

Мектеп китепканасынын негизги милдеттери төмөнкүлөр болуп саналат:

- * окуучулардын маалымат маданиятын, китепке болгон сүйүүсүн, окуу маданиятын, китепкананы пайдалана билүүгө тарбиялоо;
- * окуучуларды чыгармачыл ой-жүгүртүү, таанып - билүү кызыгуусун жана жөндөмдөрүн өстүрүү, мектеп программасын ийгиликтүү өздөштүрүү үчүн адабиятты системалуу окуу муктаждыгына үйрөтүү;
- * китепкана ишинин ар түрдүү түрлөрү жана ыкмалары менен окуучулардын жана мектептин педагогикалык кызматкерлеринин өздөрү билим алуусуна, алардын социалдык, маданий муктаждыктарын адабият менен камсыз кылууга жардам берүү;
- * ар тараптуу өнүккөн инсанды тарбиялоого, анын акыл-эсинин, адеп-ахлагынын, эмоционалдык жактан жана дене боюнун өсүшүнө болушунча ыңгайлуу шарттарды түзүү;
- * китепкана фондустарын ыкчам сапаттуу түзүү жана окурмандарды маалыматтык-китепканада тейлөө жолу менен билим берүү процессинин мазмунун көп түрдүү, мектеп жамаатынын программалык педагогикалык багыттарын өзгөчө кылуу;
- * педагогикалык адабиятты жана ал тууралуу маалыматты жайылтуу жолу менен мектеп мугалимдеринин, тарбиячыларынын, башка кызматкерлеринин методикалык педагогикалык чеберчилигин жогорулатууга ар тараптуу жардам берүү.

2. Мектеп китепканасынын ишин уюштуруу

- 2.1. Мектеп китепканасынын ишмердүүлүгүн иш жыйынтыктары үчүн жооптуу китепканачы уюштурат.
- 2.2. Китепкананын иш режими Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына, мектептин ички иш тартибинин эрежелерине ылайык белгиленет жана мектеп директору тарабынан бекитилет.
- 2.3. Мектеп администрациясы китепканага керектүү китепкана жабдуусу, китепкана техникасы (стеллаждар, окурмандар үчүн столдор, китеп берүүчү кафедра), техникалык каражаттар (телевизор, видеоманифотфон, радиоборбор), компьютер, коопсуздуктун күзөт жана өрткө каршы каражаттары менен жабдылган өзүнчө, санитардык-гигиеналык нормаларга ылайык келген имаратты (окуу китептерин сактоочу жай негизги фондудан өзүнчө) берет.
- 2.4. Мектеп китепканачысы “Жалпы билим берүү мекемелеринин китепкана фондусун эсепке алуу боюнча көрсөтмөгө” ылайык китептерди жана мезгилдүү басылмаларды (журналдарды жана гезиттерди) эсепке алат, сактайт жана колдонууга берет, ошондой эле Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык фондусун сакталышына материалдык жоопкерчилик тартат.
- 2.5. Китепкана фондусунун абалы мектептин жаңы окуу жылына даярдыгын аныктоочу негизги көрсөткүчтөрдүн бири болуп саналат.
- 2.6. Мектеп китепканасына адабияттар (окуу китептери, маалымат-методикалык, окуу-таанып билүүчү жана башка адабият) мектеп директору бекиткен берилген заказга ылайык борборлоштурулуп сатып алынат.

3. Мектеп китепканасынын иш мазмуну

- 3.1. Мектеп китепканасында аткарылуучу иштердин мазмуну жана көлөмү мектеп спецификасына жана милдеттерине жараша жөнгө салынат.
- 3.2. Мектеп китепканасы китепкана фондусун жайгаштырат, сактоо режимин жана сакталышын ишке ашырат.
- 3.3. Мектеп китепканасы мазмуну боюнча китепкананын билим берүүчү, тарбиялык жана маалыматтык милдеттерине жооп берген тармактык курамы боюнча универсалдуу китепкана фондусун түзөт. Мектеп китепканасынын фондусу эки фондду – окуу жана көркөм адабият фондусун бириктирет. Көркөм адабият фондусу: окуучуларга арналган маалыматтык, илимий-популярдуу адабиятка, ошондой эле педагогикалык кызматкерлерге арналган педагогикалык, методикалык жана маалыматтык адабиятка бөлүнөт. Фондунун курамы менчик тибине, түрүнө жана окутуу тилине, окуучулардын контингентине жараша өзгөрүп турат. Мектеп китепканасынын фондусу китептерден, журналдардан, гезиттерден, брошюралардан, маалыматты салтуу эмес алып жүрүүчүлөрдөн – аудио-видео кассеталардан, дискеттерден турат.
- 3.4. Китепкананын окурмандары мектеп окуучулары, кызматкерлери, ата-энелер же аларды алмаштырган адамдар болуп саналат.

- 3.5. Дифференциаланган тейлөө абонеметте, окуу залында жүргүзүлөт, адабиятты тапсаганда жана китеп менен өз алдынча иштегенде окурмандар менен жекече жана массалык иштөө жолу менен жардам көрсөтүлөт.
- 3.6. Мектеп китепканасы класс жеткени менен чогуу мектептин педагогикалык кызматкерлерине жардам көрсөтөт. Китепкана китепканалар аралык абонеметти (КАА) жана мектеп ичиндеги китеп алмашууну колдонот.
- 3.7. Мектеп китепканасы картотека жана каталогдорду уюштурат жана алып барат.
- 3.8. Мектеп китепканасы төмөнкүлөрдү камсыз кылат: мектептин окуу-тарбия процессин жана окуучулар менен мугалимдердин өздөрү билим алуусун; китепкананын маалымат-издөөчү аппаратын натыйжалуу алып баруу негизинде альтернативалуу окутууну билим берүү процессинин мазмунун көп түрдүүлүгүн, мектеп жамаатынын программалык педагогикалык багыттарынын өзгөчөлүктөрүн; окуучулардын инсандык өнүгүү жолдорун, түрлөрүн жана каражаттарын эркин тандоо үчүн шарттарды түзүүнү;
- 3.9. Мектеп китепканачысы факультативдик сабактарды, китепкана-библиографиялык сабаттуулук сабактарын, мукабалдоо ишинин кружогун алып бара алат.
- 3.10. Мектеп китепканачысы китепкана активин түзөт, китепканадагы ишке таргат.

4. Мектептин мугалимдер жамаатынын жана окуучуларынын жетекчилиги, көзөмөлү жана милдеттери

- 4.1. Мектеп китепканасынын ишинде мектеп директору жана окуу-тарбия иштери боюнча орунбасар жетекчилик кылат жана көзөмөл жүргүзөт.
 - 4.2. Мектеп китепканаларынын ишин жер-жерлердеги билим берүү органдарынын адистери координациялайт, көзөмөлдөйт жана методикалык жетекчилик кылат.
 - 4.3. Директор төмөнкүлөргө жооп берет: мектеп китепканасынын ишин уюштурууга жана натыйжалуу жана сапаттуу иштөө үчүн керектүү шарттарды түзүүгө; окуу китептерин пайдалануу үчүн акча каражаттарын өз убагында жыйноого жана төгүүгө; китепкана фондусун окуу, көркөм жана методикалык адабият менен толуктоого; китепкана фондусундагы окуу китептерин колдонууга жана окуучулардын китепкана фондусунан окуу китептери менен камсыз болушуна; китепканачы менен чогуу китепкана адабиятынын жана мүлкүнүн сакталышына жооп берет. Аймактын мектептеринин китепкана фондусу боюнча адистери мектеп китепканасынын ишин текшергенде мектеп директору (же ОТИ боюнча завуч) катышат менен жүргүзүлөт.
- Мектеп директору мугалимдер жамаатынын ишин окуучулардын китепке айырмаланып калыптандырууга багыттайт, окуу-тарбия процессин ийгиликтүү жүргүзүүдө бул ишти өркүндөтүү боюнча чараларды караштырат.

4.4. Окуу-тарбия иштери боюнча директордун орунбасары мектеп китепканасынын фондуларын пайдалануу жана анын сакталышы боюнча окуучуларга жана мектеп кызматкерлерине тийиштүү бирдей талаптарды иштеп чыгат; мектеп китепканасынын ишине, жогорку уюмдарга отчет жана маалыматтык документтерди өз убагында берүүгө, ошондой эле окуучулардын мектеп китепканасынын фондусунан окуу китептери менен камсыз болушуна козгомол жүргүзөт.

1-4-класстардын мугалимдери, 5-11-класстардын класс жетекчилерин төмөнкүлөргө милдеттүү:

окуучуларды китепке аяр мамиле кылууга тарбиялоо боюнча окуучулар жана ата-энелер менен иштерди алып барууга; мектеп китепканасынын фондунан окуу китептерин алууга, окуу китептерин пайдалануу үчүн акча каражаттарын белгиленген тартипте чогултууга жана окуучуларга класстагы окуу китептерин берүүгө; өз убагында, 2 жуманын ичинде, чогулган акчаларды жана алынган окуу китептеринин жана төккөн акчаларынын ар бир окуучунун колу коюлган класстын ведомостторун (тизмелерин) тапшырууга. Төгүлгөн суммага мектеп китепканачысынан квитанция талап кылууга милдеттүү; 10-сентябрга чейин окуучуларды окуу китептеринин акысынан бошотууга маалымкаттарды чогултуу жана мектептин ата-энелер комитетинин – камкордук кеңешинин кароосуна өткөрүп берүүгө. Документтер тапшырылбаса акы Билим берүү министрлигинин буйругуна ылайык алынат. Жашоо шарттарын текшерүү актылары маалымкаттар тиркелбесе жарактуу деп саналбайт.

Жеңилдикке төмөнкүлөр укуктуу:

ата-энеси каза болгону тууралуу күбөлүктү жана текшерүү актысын тапшырган биологиялык жетимдер (жыл сайын алардын документтери жаңыртылбайт);

социалдык жетим балдар, б.а. ата-энесинен кароосуз калгандар (ата-энесинин жоктугу тууралуу маалымкат, ата-энелик укуктан ажыратуу тууралуу соттун чечими, алар түрмөдө экени тууралуу маалымкат ж.б.) ЧАЭС ликвидаторлорунун, жоокер-интернационалисттердин, баткен окуяларында каза болгондордун жана майыптардын балдары, майып балдар (күбөлүктүн көчүрмөсү); көп балалуу үйбүлөлөр – 4 бала мектепте же мектепке чейинки мекемеде окуса (үйбүлөнүн курамы тууралуу, үйбүлөнүн кирешелери жөнүндө маалымкат, туулгандыгы тууралуу күбөлүктүн көчүрмөсү, багуучу жок болсо – пенсия тууралуу маалымкат).

Сабак берген мугалимдер төмөнкүлөргө милдеттүү:

өзүнүн сабагы боюнча окуу китептерин системалуу текшерип турууга; мектеп китепканасынын фондусунда окуу китептеринин бар экенин, окуучулардын окуу китептери менен камсыз болушун текшерип турууга; сабак боюнча рефераттарды жана докладдарды жазуу үчүн окуучулардын кошумча адабият (справочниктер, сөздүктөр, энциклопедиялар) менен иштөөсүнө өбөлгө түзүүгө; сабакты өткөндө мектеп китепканасынын фондусунан окуу китептерин жана башка кошумча адабиятты пайдаланууга.

Мектеп окуучулары төмөнкүлөргө милдеттүү:

китепкана китебине аяр мамиле кылууга; окуу китептерин тыкан пайдаланууга жана окуу жылынын аягында окуу китептерин жана көркөм адабиятты тийиштүү түрдө китепканага тапшырууга.

5. Мектеп китепканачысынын кызматтык милдеттери

- 5.1. Мектеп китепканасынын ишине китепканачы жетекчилик кылат, ал мугалимдер жамааты менен бирге окуу-тарбия процессине активдүү катышат.
- 5.2. Мектеп китепканачысынын (китепкана башчысынын) жогорку же атайын орто билими жана китепканачы кызматында 3 жылдан кем эмес иш стажысы болушу керек.
- 5.3. Мектеп китепканасынын кызматкерлерин жумушка алуу жана жумуштан бошотуу жумушка кирип же жумуштан бошоп жаткандардын арызынын негизинде билим берүүнү башкаруучу жергиликтүү органдын буйругу менен таризделет. Арыз аймактагы мектептердин китепкана фондулары боюнча адисинин колу менен күбөлөндүрүлөт. Кабыл алуу-өткөрүп берүү буйругунда “Кыргыз Республикасынын жалпы билим берүү мекемелеринин китепкана фондуларын эсепке алуу тууралуу көрсөтмөгө” ылайык мектеп китепканасынын фондусун кабыл алуу-өткөрүп берүү мөөнөттөрү көрсөтүлүүгө тийиш.
- 5.4. Мектеп китепканачысы өз ишинде төмөнкүлөрдү жетекчиликке алат:
 - китепкана иши жана китепканалардын маселелери боюнча билим берүү менен маданияттын мамлекеттик башкаруу органдарынын буйруктарын;
 - билим берүү мекемесинин ички тартип эрежелерин;
 - ыйгарым укуктуу органдар тарабынан даярдалган китепкана фондулары боюнча нормативдик-укуктук жана көрсөтмө-методикалык документтерди;
 - ушул Жобону.
- 5.5. Мектеп китепканачысы төмөнкүлөрдү билиши керек:
 - мектеп китепканасынын ишин уюштуруу боюнча жетектөөчү документтерди;
 - китепкана ишин өнүктүрүүнүн негизги багыттарын;
 - китепкана таануу жана библиография теориясын;
 - эмгек мыйзамдарынын негиздерин;
 - китепкана фондусун түзүү, сактоо жана эсепке алуу эрежелерин;
 - пландаштыруу тартибин, эсепке алуу жана отчеттуулук системасын;
 - китепти пропагандалоо боюнча массалык иштердин түрлөрүн жана ыкмаларын;
 - китепкана ишинин алдыңкы тажрыйбасын.

Милдеттер

- Мектеп китепканачысынын ишмердигинин негизги багыттары төмөнкүлөр болуп саналат:
- мектептеги окуу-тарбия процессин маалыматтык камсыздоо;
 - маданий эс алуунун түрү катары окууну пропагандалоо;
 - китепке аяр мамиле кылуу.

Кызматтык милдеттер

- Мектеп китепканачысы төмөнкү кызматтык милдеттерди аткарат:
- мектеп китепканасынын ишин уюштурат, түшкөн адабияттарды топтойт, иреттейт жана китепкана фондусунун сактайт, китепкана фондусунун сакталышын камсыз кылат, сабактан жетишпегендер менен иш алып барат;

адабияттардын каталогдорун, картотекаларын, көрсөткүчтөрүн, тематикалык тизмелерин жана обзорун түзөт;

окуучуларды жана мектеп кызматкерлерин тейлейт, ушуга байланыштуу маалыматтык ишти уюштурат жана өткөрөт (көргөзмөлөр, витриналар, обзорлор, маектер жана китепти пропагандалоо боюнча башка иш-чаралар), окурмандардын отунмөлөрү боюнча адабияттарды тандап берет. Окурмандардын конференцияларын, адабий кечелерди жана китепти пропагандалоо боюнча башка массалык иш-чараларды даярдоого жана өткөрүүгө катышат;

китепкана ишин эсепке алат жана белгиленген отчетторду тапшырат; акт жана бир жолку документтер боюнча китеп фондунун тийиштүү сактоого кабыл алат жана эсеп жүргүзөт, китеп фондунун инвентаризациялоого, белгиленген эрежелер жана нормалар боюнча эскирген жана жарабай калган адабиятты эсептен чыгарууга катышат;

аймактагы мектептердин китепкана фондунун адисинен, мектеп директорунан жана анын орунбасарларынан нормативдик-уюктук жана уюштуруучу-методикалык мүнөздөгү маалыматты алат жана аларда белгиленген талаптарга ылайык ишти уюштурат;

окурмандардын айыбы боюнча жана китептер жетпей калганына, жоголуп кеткенине же тытылганына байланыштуу китепкананын китеп фондусуна келтирилген зыянды төлөтүүгө жогорку уюмдардын документтеринин негизинде белгиленген тартипте чараларды көрөт; башка китепканалар менен байланыш түзөт жана кызматташат; китепкана алмашуусун уюштурат;

мектептин мезгилдүү басылмаларга жазылышын тариздейт, алардын жеткирилишин көзөмөлдөйт;

китепкананы керектүү жабдуу менен камсыз кылуу үчүн чараларды көрөт;

мектеп окуучуларын класс жетекчи аркылуу китепкана фондусундагы окуу китептери менен камсыз кылат;

жыл сайын, 15-октябрга чейин окуу китептерин пайдалануу үчүн бардык акча каражаттарын атайын счетко төгөт. (Бул иштин акысы тапшырылган сумманын 1%, ал үстүбүздөгү жылдын декабрынан кечиктирилбестен төлөнүп берилет).

10-июнга чейин кийинки окуу жылына окуу китептерине заказ берет жана билим берүүнүн жергиликтүү органдарына статистикалык отчет тапшырат;

эмгекти коргоо, коопсуздук техникасынын жана өрткө каршы коргонуу эрежелерин сактайт; китепкана имараттарынын жана фондунун тийиштүү санитардык абалына көзөмөл жүргүзөт;

окуу китептерин ижарага алуудан чогулган акча каражаттарын пайдалануу ачыктыгын камсыздайт.

Укуктар

Мектеп китепканачысы төмөнкүлөргө укуктуу:

китепкана фондунуларын пайдалануу эрежелерин сактоого тийиштүү маселелер боюнча окуучулардын жана мектеп кызматкерлеринин аткарышы үчүн милдеттүү көрсөтмөлөрдү берүүгө;
класс жетекчилердин окуу китептер фондусу менен иштешине, окуу китептерин пайдалануу үчүн акча каражаттарын жыйноого жана өз убагында тапшыруусуна жана окуу китептерин берүү боюнча отчетторду беришине көзөмөл жүргүзүүгө;
мектептин педагогикалык кеңешинин жыйындарына кеңеш берүүчү добуш укугу менен катышууга;
окуучулардын китепкана-библиографиялык маданиятын калыптандырган билимди жана башка маалыматты таратууга, билим берүү процессине катышууга;
жыл сайын отпуск алууга;
40 сааттык иш жумасынан түзүлгөн жана мектеп директору бекиткен график боюнча иштөөгө;
окуу-тарбия иштери боюнча мектеп директорунун орунбасарынын буйругу менен убактылуу жок болгон мугалимдерди шашылыш түрдө алмаштырышы мүмкүн, бул жумуш убактысынын нормалдуу узактыгынын чегинде өз ыйгарым укугунун алкагында педагогикалык ишке саат боюнча кошумча төлөп берүү менен аткарылат;
мугалимдер, ата-энелер, окуучулар менен тыгыз байланышта иштейт, ыйгарым укугуна кирген маселелер боюнча мектеп администрациясы жана педагогикалык кызматкерлер менен системалуу түрдө маалымат алмашып турат.

Жоопкерчилик

Мектептин ички тартибин, мектеп директорунун, аймактагы мектептердин китепкана фондунулары боюнча адистеринин мыйзамдуу буйруктарын аткарганандыгы же жүйөлүү себепсиз тийиштүү түрдө аткаргананы, анын ичинде берилген укуктарды пайдаланбаганы үчүн мектеп китепканачысы Кыргыз Республикасынын мыйзамдары менен белгиленген тартипте дисциплинардык жоопкерчилик тартат.

Мектеп китепканачысы толук материалдык жоопкерчилик тууралуу жазуу жүзүндөгү келишимдин негизинде сактоого кабыл алынган китептер анын күнөөсү боюнча жетпей калса, жоголсо же тытылса Кыргыз Республикасынын эмгек мыйзамдарына ылайык толук материалдык жоопкерчилик тартат. Кызматтык милдеттерин аткарууга (аткаргананына) байланыштуу мектепке же окуу процессинин катышуучуларына зыян келтиргени үчүн мектеп китепканачысы эмгек жана/же жарандык мыйзамдарда белгиленген тартипте жана чекте материалдык жоопкерчилик тартат.

Мектеп китепканачысы мектеп китептерин пайдалануу үчүн акча каражаттарын орунсуз пайдаланса же адабияттарды уруксатсыз сатып алса чогулган сумманы толук төлөп берүү менен толук материалдык жоопкерчилик тартат.